

Czwartek, 29 listopada 2018 r.

ZALECENIA

PARLAMENT EUROPEJSKI

P8_TA(2018)0483

Obrona wolności akademickiej w działaniach zewnętrznych UE**Zalecenie Parlamentu Europejskiego z dnia 29 listopada 2018 r. dla Rady, Komisji oraz wiceprzewodniczącej Komisji / wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa w sprawie obrony wolności akademickiej w działaniach zewnętrznych UE (2018/2117(INI))**

(2020/C 363/24)

Parlament Europejski,

- uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej oraz Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
- uwzględniając Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej, w szczególności jej art. 13,
- uwzględniając strategiczne ramy i plan działania UE dotyczące praw człowieka i demokracji (11855/2012), przyjęte przez Radę do Spraw Zagranicznych w dniu 25 czerwca 2012 r.,
- uwzględniając Wytyczne UE w sprawie praw człowieka dotyczące wolności wypowiedzi w internecie i poza nim, przyjęte przez Radę do Spraw Zagranicznych w dniu 12 maja 2014 r.,
- uwzględniając coroczne sprawozdanie UE na temat praw człowieka i demokracji na świecie za rok 2016 oraz politykę Unii Europejskiej w tym zakresie,
- uwzględniając zalecenie dotyczące statusu nauczycieli akademickich, przyjęte przez Konferencję Ogólną Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO) podczas jej 29. sesji w dniach od 21 października do 12 listopada 1997 r.,
- uwzględniając deklarację z Limy w sprawie wolności akademickiej i autonomii instytucji szkolnictwa wyższego, przyjętą przez World University Service we wrześniu 1988 r.,
- uwzględniając rezolucję 29/7 w sprawie prawa do nauki, przyjętą przez Radę Praw Człowieka ONZ podczas jej 42. posiedzenia w dniu 2 lipca 2015 r.,
- uwzględniając uwagi ogólne nr 13 Komitetu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych ONZ, przyjęte na jego 21. sesji w dniu 8 grudnia 1999 r.,
- uwzględniając opinię Komisji Weneckiej nr 891/2017,
- uwzględniając sprawozdania krajowych, europejskich i międzynarodowych organizacji pozarządowych, a w szczególności zasady odpowiedzialności państwa za ochronę szkolnictwa wyższego przed atakami,
- uwzględniając swoje poprzednie rezolucje w sprawie praw podstawowych,

Czwartek, 29 listopada 2018 r.

- uwzględniając Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych,
  - uwzględniając Powszechną deklarację praw człowieka,
  - uwzględniając art. 113 Regulaminu,
  - uwzględniając sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych (A8-0403/2018),
- A. mając na uwadze, że UNESCO definiuje wolność akademicką jako „prawo, nieograniczone narzuconą doktryną, do swobody nauczania i dyskusji, swobody prowadzenia badań naukowych oraz rozpowszechniania i publikowania ich wyników, swobody nieograniczonego wyrażania opinii na temat instytucji lub systemu, w jakim pracują, wolności od cenzury instytucjonalnej oraz swobody uczestnictwa w organach akademickich o charakterze zawodowym lub przedstawicielskim”;
- B. mając na uwadze, że prawo do nauki ma zasadnicze znaczenie dla korzystania z wszystkich innych praw człowieka oraz dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju; mając na uwadze, że z tego prawa można korzystać jedynie w atmosferze wolności akademickiej i autonomii instytucji szkolnictwa wyższego;
- C. mając na uwadze, że deklaracja z Limy w sprawie wolności akademickiej i autonomii instytucji szkolnictwa wyższego definiuje wolność akademicką jako wolność członków społeczności akademickiej – obejmującą wszystkie osoby nauczające, studiujące, prowadzące badania i pracujące w instytucji szkolnictwa wyższego – indywidualnie lub zbiorowo podczas nabywania, poszerzania lub przekazywania wiedzy poprzez badania, studia, dyskusje, dokumentację, produkcję, tworzenie, nauczanie, wykładanie i pisanie;
- D. mając na uwadze, że definicja ta musi opierać się na podstawowych wartościach demokratycznych, w tym zasadzie sprawiedliwego dostępu i przeciwdziałania dyskryminacji, rozliczalności, krytycznym i niezależnym myśleniu, autonomii instytucjonalnej i odpowiedzialności społecznej; mając na uwadze, że demokracja nie może istnieć bez wolności akademickiej, która umożliwia świadomą debatę;
- E. mając na uwadze, że wolność akademicka jest kluczowym elementem przyczyniającym się do zrównoważonego rozwoju, a w szczególności do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, zapisanych w Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, w której główną rolę odgrywają edukacja o wysokiej jakości, badania naukowe i innowacje;
- F. mając na uwadze, że autonomia jest niezbędnym warunkiem prawidłowego funkcjonowania instytucji edukacyjnych; mając na uwadze, że wolność akademicka wymaga stałej i uważnej ochrony przed nadmierną presją ze strony państwa lub interesów handlowych;
- G. mając na uwadze, że wolność akademicka – wraz z leżącą u jej podstaw wolnością myśli, opinii, wypowiedzi, zrzeszania się, podróżowania i szkolenia – przyczynia się do tworzenia przestrzeni, w której każde otwarte i stabilne pluralistyczne społeczeństwo może swobodnie myśleć, zadawać pytania, dzielić się pomysłami oraz tworzyć, nabywać i rozpowszechniać wiedzę;
- H. mając na uwadze, że atakowanie wolności akademickiej podważa badania naukowe, studia, nauczanie, debatę publiczną i prawo do edukacji, ograniczając jakość akademicką oraz rozwój społeczny, polityczny, gospodarczy i kulturowy; mając na uwadze, że odpowiedzi na problemy występujące w społeczeństwie powinny być znajdowane w drodze rozumowania, uzyskiwania dowodów i perswadowania;
- I. mając na uwadze, że z prawa do nauki, nauczania i badań można w pełni korzystać jedynie w atmosferze wolności akademickiej;
- J. mając na uwadze, że istnieje pilna potrzeba odpowiedniego podjęcia kwestii wolności akademickiej w procesie przystępowania do UE, aby zapobiec atakom w państwach członkowskich UE, takim jak próby zamknięcia Uniwersytetu Środkowoeuropejskiego (CEU) w Budapeszcie, które mają na celu doprowadzenie do przeniesienia przyjęć studentów do Wiednia począwszy od 2019 r., a także blokowanie studiów nad płcią społeczno-kulturową na Węgrzech; mając na uwadze, że kraje kandydujące powinny zobowiązać się do przestrzegania podstawowych wartości w zakresie szkolnictwa wyższego, w tym wolności akademickiej i autonomii instytucjonalnej;

Czwartek, 29 listopada 2018 r.

- K. mając na uwadze, że środowisko akademickie i instytucje edukacyjne są w coraz większym stopniu podatne na zakłócenia, naciski lub represje ze strony państw, sektora biznesu lub innych podmiotów niepaństwowych; mając na uwadze, że każdego roku na całym świecie zgłaszane są setki ataków na uniwersytety, uczelnie wyższe i członków społeczności akademickiej, łącznie z zabójstwami, przemocą, zaginięciami, bezprawnym uwięzieniem i przetrzymywaniem, niesłusznymi oskarżeniami, utratą stanowisk, bezprawnym zwolnieniem i wydaleniem ze studiów, a także ograniczeniami w podróżowaniu lub przemieszczaniu się oraz innymi skrajnymi lub systemowymi zagrożeniami; mając na uwadze, że do naruszeń swobód akademickich dochodzi również w państwach członkowskich UE i u jej najbliższych partnerów;
- L. mając na uwadze, że cięcia środków publicznych przeznaczonych na edukację, w tym na szkolnictwo wyższe, oraz związane z tym zapotrzebowanie na alternatywne źródła dochodu zagrażają wolności akademickiej, w szczególności gdy takie finansowanie zewnętrzne pochodzi od zagranicznych reżimów autokratycznych lub wielonarodowych korporacji;
- M. mając na uwadze, że zagraniczne instytucje edukacyjne w UE są narażone na ataki ze strony rządów krajowych i naruszenia ich wolności akademickiej;
- N. mając na uwadze, że próby kontrolowania lub uciszania instytucji szkolnictwa wyższego lub ich naukowców, studentów i pracowników znacznie wykraczają poza osoby i instytucje, na jakie są ukierunkowane, i dotyczą ogółu społeczeństwa, ograniczając przestrzeń dla integracyjnego i demokratycznego uczestnictwa, wolności słowa oraz upodmiotowienia wszystkich obywateli, a także pozbawiając przyszłe pokolenia znakomitych nauczycieli akademickich i naukowców;
- O. mając na uwadze, że skuteczna realizacja prawa do edukacji oraz gwarancji wolności akademickiej nakłada na państwa obowiązek zapewnienia odpowiedniego i wiarygodnego poziomu finansowania edukacji; mając na uwadze, że polityka oszczędności finansowych i gospodarczych poważnie osłabiła wolność akademicką i w dalszym ciągu osłabia ją na całym świecie, w tym w UE;
- P. mając na uwadze, że kwestia naruszeń wolności akademickiej jest rzadko podejmowana w ramach praw człowieka, co odzwierciedla po części brak znajomości kwestii wolności akademickiej wśród obrońców praw człowieka, a po części fakt, że skargi często odnoszą się do naruszania innych praw, na przykład wolności wypowiedzi lub opinii; mając na uwadze, że w rezultacie normy w tym obszarze nie są wystarczająco opracowane, a naruszenia wolności akademickiej nie są wystarczająco zgłaszane;
- Q. mając na uwadze, że istnieje ogólna potrzeba zwiększenia świadomości na temat znaczenia wolności akademickiej jako narzędzia promowania demokracji, poszanowania praworządności i rozliczalności, a także tworzenia możliwości wzmocnienia zdolności w zakresie jej promowania i obrony;
- R. mając na uwadze, że ważne jest zidentyfikowanie ataków na wolność akademicką jako części globalnego zjawiska, a także zachęcanie do postrzegania nauczycieli akademickich i studentów będących celem ataków nie tylko jako jednostek, których prawa są naruszane, ale także jako atakowanych obrońców praw człowieka; mając na uwadze, że niezbędna jest zdecydowana reakcja na szczeblu międzynarodowym i krajowym, począwszy od samego szkolnictwa wyższego przez społeczeństwo obywatelskie aż do ogółu społeczeństwa;
- S. mając na uwadze, że wielu zagrożonych nauczycieli akademickich i studentów nie jest w stanie uzyskać dostępu do możliwości zapewnianych przez programy UE dotyczące mobilności akademickiej i obrońców praw człowieka z powodu braku spełniania kryteriów ubiegania się lub ze względu na duże trudności w przestrzeganiu ogólnych procedur składania wniosków, wymogów i harmonogramów;
- T. mając na uwadze, że ograniczenia finansowe w programach UE hamują działania organizacji i uniwersytetów w UE, wspierających już studentów i naukowców, którym grozi ucieczka ze swoich krajów z powodu zagrożenia prześladowaniem w następstwie swojej działalności akademickiej; mając na uwadze, że te organizacje i uniwersytety potrzebują większego wsparcia w swoich działaniach i inicjatywach;

Czwartek, 29 listopada 2018 r.

U. mając na uwadze, że UE jest zaangażowana w promowanie i ochronę praw człowieka, instytucji demokratycznych i rządów prawa na całym świecie; mając na uwadze, że Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji domaga się skuteczniejszej polityki UE wspierającej prawa człowieka i demokrację, w tym zwiększenia skuteczności dialogów dotyczących praw człowieka, poprawy widoczności i oddziaływania krajowych strategii w dziedzinie praw człowieka, skupienia się na skutecznym wdrażaniu wytycznych UE w sprawie praw człowieka oraz wzmocnienia dyplomacji publicznej i komunikacji w zakresie praw człowieka;

1. zaleca Radzie, Komisji oraz wiceprzewodniczącej Komisji / wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa:

- a) wyrażne uznanie znaczenia wolności akademickiej w oświadczeniach publicznych, strategiach politycznych i działaniach związanych z w działaniami zewnętrznymi UE, w tym uznanie zasad, zgodnie z którymi idee nie stanowią przestępstwa, a krytyczny dyskurs nie świadczy o braku lojalności, lecz stanowi istotny element rozwoju demokratycznego społeczeństwa, autonomia instytucji edukacyjnych powinna być zawsze chroniona, a wolność akademicka odgrywa zasadniczą rolę w rozwoju edukacji oraz rozwoju ludzkości i nowoczesnego społeczeństwa;
- b) uznanie, że roszczenia do wolności akademickiej podlegają obowiązującym przepisom w zakresie praw człowieka, wywodząc się z prawa do nauki oraz praw do wolności wypowiedzi i opinii; przypomnienie, że wolność akademicka rozciąga się na swobodę nauczycieli akademickich rozpowszechniania informacji oraz prowadzenia badań, szerzenia wiedzy i prawdy bez ograniczeń, swobodę wyrażania swoich poglądów i opinii, nawet jeśli są kontrowersyjne lub niepopularne, w dziedzinie ich badań lub wiedzy fachowej, co może obejmować badanie funkcjonowania instytucji publicznych w danym systemie politycznym oraz jego krytykę;
- c) publiczne zwrócenie uwagi na problem ataków na wolność akademicką, w tym na ich negatywne skutki; wyrażenie zaniepokojenia w związku z podatnością społeczności akademickiej na nadmierną ingerencję władz krajowych, podmiotów prywatnych lub interesów korporacyjnych; przypomnienie o odpowiedzialności państw za zagwarantowanie wolności akademickiej, działanie w zgodzie z nią, a także proaktywną ochronę instytucji szkolnictwa wyższego, nauczycieli akademickich i studentów przed atakami, niezależnie od ich pochodzenia i rodzaju;
- d) zadbanie o to, by przedstawiciele instytucji UE i państw członkowskich odwiedzający państwa trzecie byli poinformowani o sytuacji pod względem wolności akademickiej;
- e) pokazanie wsparcia dla instytucji, pracowników i studentów, którzy są zagrożeni lub byli ofiarami przymusu bądź brutalnych ataków, oraz publiczne potępienie takich ataków poprzez podnoszenie tej kwestii na wszystkich szczeblach, w tym w drodze oświadczeń, wizyt, zaproszeń na wystąpienia publiczne oraz monitorowania procesów i więzień, a także konkretnych odniesień do indywidualnych przypadków zagrożonych członków społeczności akademickich;
- f) wspieranie równego dostępu do społeczności akademickiej, bez względu na przynależność etniczną lub kastową, niepełnosprawność, narodowość, przekonania religijne, tożsamość płciową, orientację seksualną lub inny status; zwracanie szczególnej uwagi w stosunkach z państwami trzecimi na wspieranie eliminowania dyskryminacji ze względu na płeć i wszelkich form przemocy oraz pomoc w dążeniu do równości płci i prawa do nauki dla wszystkich;
- g) podkreślanie, że ataki na wolność akademicką mogą również przybierać formę cyberataków, ponieważ obecnie nauczyciele akademicki coraz częściej korzystają z internetu i mediów społecznościowych w celu wyrażenia swoich idei i opinii;

Czwartek, 29 listopada 2018 r.

- h) podnoszenie kwestii wolności akademickiej na różnych szczeblach dialogu politycznego, w tym w ramach dialogu oraz konsultacji na temat praw człowieka, prowadzonych z krajami partnerskimi; wzmocnienie wysiłków dyplomatycznych względem krajów partnerskich dzięki dwustronnemu lub wielostronnemu zaangażowaniu w odniesieniu do budzących obawy przypadków obejmujących zagrożenia lub ataki względem wolności akademickiej, w szczególności brutalne ataki na instytucje i członków społeczności szkolnictwa wyższego, łącznie z polityką lub praktykami dyskryminacyjnymi, nadmiernymi ograniczeniami badań naukowych lub wypowiedzi, niesłusznymi oskarżeniami lub zatrzymywaniem, a także ograniczeniami prawa do zakładania związków zawodowych i przystępowania do nich; zachęcanie krajów partnerskich do ustanowienia ram wolności akademickiej i autonomii instytucjonalnej oraz do monitorowania wdrażania tych praw podstawowych; zapewnienie przestrzegania tych zasad we wszystkich umowach o współpracy międzynarodowej z krajami partnerskimi;
- i) włączenie obrony i ochrony wolności akademickiej i autonomii instytucjonalnej do kryteriów kopenhaskich w procesie przystępowania do UE w celu zapobiegania atakom na wolność akademicką w państwach członkowskich, jak ma to miejsce w przypadku CEU na Węgrzech;
- j) zachęcanie wszystkich państw do pójścia za przykładem większości państw członkowskich UE i do przyjęcia oraz wdrożenia deklaracji w sprawie bezpiecznych szkół i towarzyszących jej wytycznych dotyczących ochrony szkół i uniwersytetów przed wykorzystaniem do celów wojskowych podczas konfliktów zbrojnych, które to akty służą jako wytyczne dotyczące odpowiedzialności za ochronę podstawowych wartości, a zwłaszcza wolności akademickiej i autonomii instytucjonalnej, w kontekście brutalnych i represyjnych ataków na szkolnictwo wyższe;
- k) współpracę z ONZ, Radą Europy, agencjami międzynarodowymi, społeczeństwem obywatelskim i społecznościami akademickimi w celu utworzenia mechanizmu monitorowania i zgłaszania ataków, zagrożeń i nieuzasadnionych ograniczeń nakładanych na szkolnictwo wyższe i pojedynczych naukowców; wzmocnienie i promowanie monitorowania z zamiarem zwiększenia świadomości, pociągania sprawców do odpowiedzialności oraz wzmocnienia wysiłków w zakresie zapobiegania atakom na wolność akademicką i reagowania na nie;
- l) nawiązanie i wspieranie regularnego dialogu ze społecznościami uniwersyteckimi oraz z organizacjami, których misją jest ochrona społeczności akademickich i promowanie wolności akademickiej, w celu opracowania najlepszych ram politycznych, inicjatyw i strategii na rzecz propagowania wolności akademickiej;
- m) zapewnienie wkładu w rozwój zdolności do prowadzenia szybkich, dogłębnych i przejrzystych dochodzeń w sprawie naruszania wolności akademickiej, w szczególności w sytuacjach obejmujących brutalne ataki; wzmocnienie wysiłków na rzecz zapobiegania atakom na wolność akademicką i reagowania na te ataki, a także podjęcie wszystkich uzasadnionych wysiłków w celu pociągnięcia sprawców do odpowiedzialności;
- n) wspieranie badań naukowych i rzecznictwa ukierunkowanych na reformę ustawodawstwa i regulacji nakładających nadmierne ograniczenia na wolność akademicką lub autonomię akademicką instytucji szkolnictwa wyższego, a także promowanie autonomii akademickiej jako sposobu ochrony systemów szkolnictwa wyższego przed ingerencją lub atakami ze strony państwa, sektora biznesu lub innych podmiotów niepaństwowych, a także przed upolitycznieniem i ideologiczną manipulacją szkolnictwa wyższego;
- o) wzmocnienie wysiłków dyplomatycznych względem krajów partnerskich dzięki dwustronnemu lub wielostronnemu zaangażowaniu w odniesieniu do budzących obawy przypadków obejmujących zagrożenia lub ataki względem wolności akademickiej, w szczególności brutalne ataki na instytucje i członków społeczności szkolnictwa wyższego, łącznie z polityką lub praktykami dyskryminacyjnymi, nadmiernymi ograniczeniami badań naukowych lub wypowiedzi, niesłusznymi oskarżeniami lub zatrzymywaniem;
- p) ponowną ocenę istniejących mechanizmów wsparcia i ochrony na rzecz obrońców praw człowieka w celu rozwoju zdolności w zakresie identyfikacji i udzielania pomocy, w tym ochrony i wsparcia w sytuacjach nadzwyczajnych, w przypadku spraw obejmujących ataki na wolność akademicką, w tym przez ochronę fizyczną, wsparcie prawne i wizowe, wsparcie medyczne, monitorowanie procesów i więzień, rzecznictwo i działalność lobbingsową oraz długoterminowe wsparcie w okresie wygnania; zaapelowanie w szczególności o to, aby włączyć do priorytetów Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka propagowanie wolności akademickiej i wspieranie zagrożonych członków środowiska akademickiego;

Czwartek, 29 listopada 2018 r.

- q) dokonanie przeglądu istniejących programów i zasobów na rzecz mobilności akademickiej i innych form współpracy w dziedzinie edukacji i badań naukowych, w tym ich kryteriów, procedur składania wniosków, wymogów, ram czasowych i harmonogramów, do celów eliminowania przeszkód, które mogą wykluczać wykwalifikowanych zagrożonych nauczycieli akademickich i studentów z uzyskania dostępu do możliwości oferowanych przez program, staży lub innych zasobów; promowanie istniejących projektów finansowanych przez UE, takich jak „Academic Refuge”, które dążą do zwiększenia świadomości na temat znaczenia wolności akademickiej w sektorze szkolnictwa wyższego i konsekwencji dla ogółu społeczeństwa, kiedy wolność ta jest tłumiona;
  - r) zadbanie o to, by unijne programy pomocy makrofinansowej dla państw trzecich i strategii europejskich instytucji finansowych nie osłabiały wolności akademickiej poprzez wspieranie strategii politycznych, które ograniczają przyznawanie dochodu narodowego sektorowi edukacji;
  - s) tworzenie nowych inicjatyw w ramach istniejących i przyszłych programów – ewentualnie w ramach synergii rozwijanych i finansowanych przez Unię za pośrednictwem jej budżetów pozaedukacyjnych i badawczych – takich jak Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA III), „Horyzont 2020”, Erasmus+ oraz działania „Maria Skłodowska-Curie”, w nowych programach finansowanych przez UE, aby wspierać organizację staży dla zagrożonych nauczycieli akademickich, studentów, naukowców i absolwentów szkół wyższych objętych ochroną międzynarodową w europejskich instytucjach szkolnictwa wyższego i instytucjach badawczych;
  - t) wspieranie działań normatywnych na poziomie regionalnym i międzynarodowym, w tym poprzez przyjęcie międzynarodowej deklaracji w sprawie wolności akademickiej i autonomii instytucji szkolnictwa wyższego; zachęcanie UE i jej państw członkowskich do podjęcia inicjatywy na rzecz wolności akademickiej na forum Rady Praw Człowieka ONZ;
  - u) zapewnianie ciągłego wsparcia na wysokim szczeblu Wspólnemu Centrum Uniwersytetów Europejskich na rzecz Praw Człowieka i Demokracji oraz jego globalnej sieci, będącym sztandarowym przykładem wsparcia UE dla edukacji w dziedzinie praw człowieka na całym świecie;
2. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszego zalecenia Radzie, Komisji oraz wiceprzewodniczącej Komisji / wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa.
-